

vergadering **C3**
zittingsjaar 2022-2023

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening
en Energie

van 4 oktober 2022

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Stijn De Roo aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de diffuse verspreiding van PFAS in het Vlaamse grondwater – 3642 (2021-2022)	3
VRAAG OM UITLEG van Hannes Anaf aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de hoge waarden aan pesticiden bij kinderen in Mol, Dessel en Retie – 3827 (2021-2022)	7
VRAAG OM UITLEG van Gwenny De Vroe aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de huishoudelijke houtverwarming in Vlaanderen – 3921 (2021-2022)	10
VRAAG OM UITLEG van Ludwig Vandenhove aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de Leidingstraat Antwerpen-Ruhr – 3823 (2021-2022)	14
VRAAG OM UITLEG van Jos D'Haese aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de PFAS-vervuiling door Indaver – 3793 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van Mieke Schauvliege aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de verbranding en verwerking van fluorhoudend afval door Indaver – 3796 (2021-2022)	19
VRAAG OM UITLEG van Stijn De Roo aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de toekomst van het laboratorium van de Vlaamse Milieumaatschappij in Gent – 3895 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van Jos D'Haese aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de beslissing van de minister over het al dan niet inkantelen van het laboratorium van de Vlaamse Milieumaatschappij bij de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek – 26 (2022-2023)	27

VRAAG OM UITLEG van Stijn De Roo aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de diffuse verspreiding van PFAS in het Vlaamse grondwater – 3642 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (cd&v): Minister, mijn vraag is ondertussen al een kleine drie maanden oud. Ik had ze ingediend naar aanleiding van een rapport dat de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) toen had gepubliceerd. De VMM had een screening uitgevoerd om de diffuse verspreiding door poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) in het grondwater in Vlaanderen na te gaan. We spreken van diffuse verontreiniging, als er geen directe vervuiliingsbron kan worden aangeduid. Dit was een vervolg van de beperkte screening die ze in 2021 uitvoerde in het ondiepe grondwater op verschillende grondwatermeetpunten in de ruime omgeving van de 3M-site in Zwijndrecht.

De conclusie van de VMM is dat PFAS gespreid over heel Vlaanderen worden gedetecteerd in het ondiepe freatische grondwater. Er zijn geïsoleerde hogere concentraties waarneembaar die gelinkt kunnen zijn aan al dan niet gekende puntbronnen. Van de 45 onderzochte PFAS-verbindingen, werden 17 stoffen met kortere koolstofketens gedetecteerd in het ondiepe freatische grondwater.

Het rapport doet aanbevelingen op basis van een set van ongeveer tweehonderd grondwatermonitoringslocaties. De VMM geeft aan dat dit een eerste indicatie is van de aard van diffuse verspreiding van PFAS in het grondwater, maar dat verder onderzoek nodig is om meer inzicht te krijgen in de manier waarop de verspreiding van PFAS gebeurt. Ze stelt daarvoor bijkomend onderzoek voor.

Aangezien er geen normenkader voor PFAS in grondwater bestaat, kan volgens het rapport niet vastgelegd worden in hoeverre sprake is van diffuse verontreiniging.

Hoe kijkt u naar de studie en de aanbevelingen die zij bevat?

De screening van de VMM bevat enkele aanbevelingen over extra onderzoek. Op welke aanbevelingen zult u ingaan? Op welke termijn wilt u dit onderzoek uitvoeren?

Bent u van plan een normenkader te ontwikkelen voor PFAS in grondwater? Welke kaders worden toegepast in afwachting van een norm? Wat is de timing daarvoor?

Diffuse verontreiniging staat in tegenstelling tot een puntverontreiniging, waarbij bijvoorbeeld sprake is van een hotspot aan verontreinigingen afkomstig van een gekende puntbron. Dergelijke puntverontreinigingen worden verder opgevolgd door de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM), die hiervoor bevoegd is. Kunt u duiden op welke manier de OVAM en de VMM samenwerken in dit dossier?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Ik wil voorafgaand aan het antwoord twee opmerkingen meegeven. Eén, het onderzoek heeft vooral betrekking op locaties waar geen drinkwater wordt gewonnen. Het is dus niet zo dat de vastgestelde overschrijdingen van de PFAS-normen sowieso inhouden dat ons drinkwater vervuild is. Twee, het is een oriënterend onderzoek; er is nog meer onderzoek nodig.

De belangrijkste bevindingen zijn de volgende. Op 6 procent van de locaties worden de PFAS-normen uit de Drinkwaterrichtlijn overschreden en op 40 procent van de locaties worden de strengere EFSA-richtwaarden (European Food Safety Authority)

voor de lange termijn overschreden, maar er zijn ook nog locaties zonder PFAS-verontreiniging in het grondwater te vinden in Vlaanderen.

De PFAS-kraan moet zo snel mogelijk dichtgedraaid worden. Dat spreekt voor zich. Dat is ook de reden waarom we aan Europa gevraagd hebben om PFAS uit te faseren. We doen dat samen met de federale collega's en een aantal andere landen, zodat PFAS echt beperkt worden tot het strikt noodzakelijke. Pas dan kunnen we verdere contaminatie van onze omgeving en dus het grondwater voorkomen. Pas als PFAS vooraan de keten worden verboden, heeft sanering van onze omgeving, bodem en waterlichamen werkelijk zin.

Vanuit mijn bevoegdheid zal ik er alles aan doen om PFAS-verontreiniging van het grondwater te voorkomen door in te zetten op een adequaat bodem- en grondgebruik van PFAS-houdende gronden, die de gemiddelde PFAS-concentraties in het grondwater doen toenemen, en dat bij voorkeur vuilvracht en maximale concentraties doet dalen.

Ik zal mijn beleid verderzetten om PFAS-emissies door water en lucht te meten en te voorkomen. Samen met de OVAM doen we er alles aan om bestaande PFAS-verontreiniging in beeld te brengen en waar nodig te saneren. Op dat gebied werken we zoals we dat ook doen met asbest.

Wat uw tweede vraag betreft: dit is in de eerste plaats een constant onderzoek dat steeds wordt gevoerd door de verschillende oriënterende en beschrijvende bodemonderzoeken van saneringsplichtigen. Daarom zal de VMM in 2023 het oriënterend onderzoek naar PFAS herhalen. De recente meetcampagne wordt als basis gebruikt voor verdere afstemming van toekomstige noodzakelijke onderzoeksactiviteiten. De OVAM gaat binnenkort ook bijkomend onderzoek starten voor de beoordeling van vastgestelde PFAS-concentratieniveaus in grondwater, onder andere in functie van no-regretzones en bronbepaling.

Er worden momenteel PFAS-normen voor grondwater ontwikkeld op Europees niveau als aanpassing van de Grondwaterrichtlijn. In afwachting daarvan wordt getoetst aan de verschillende mogelijke toetsingskaders, zoals in het rapport. Het voorstel van de Europese Commissie wordt verwacht tegen eind 2022. De Europese Grondwaterrichtlijn zal leidend zijn voor de finale Vlaamse benadering.

De Vlaamse overheden proberen conform het voorzorgsbeginsel nu wel reeds strengere grondwaternormen te handhaven. In het tijdelijk handelingskader van Karl Vrancken geldt de Europese limiet voor drinkwater als bodemsaneringsnorm voor grondwater. Deze bedraagt 0,1 microgram per liter voor de som van twintig PFAS en 0,5 microgram voor de som van alle PFAS. Dit houdt een verstrenging in van de eerdere toetsingswaarden voor grondwater. Zoals ik eerder heb gezegd, is dat omdat we hier het voorzorgsbeginsel hanteren, tot de Europese Commissie eind dit jaar met normen komt.

Er is – om te antwoorden op uw vierde vraag – een samenwerking tussen de OVAM en de VMM met betrekking tot dit dossier en ook wat betreft de toekomstige onderzoeksactiviteiten omtrent diffuse verspreiding van PFAS in het grondwater. Hoe doen we dat? Alle meetgegevens in verband met PFAS worden samengebracht in de PFAS-verkenner van Databank Ondergrond Vlaanderen. Metingen van verschillende entiteiten kunnen samen afgebeeld en geraadpleegd worden op een kaart. De OVAM beschikt onder meer via deze weg over de onderzoeksresultaten van de VMM en gaat deze gebruiken in functie van verder onderzoek naar diffuse concentraties in het ondiepe grondwater, dat binnenkort wordt gestart.

Bedoeling is een onderscheid te maken tussen het wijdverspreid voorkomen van PFAS in lage concentraties en de verontreiniging van puntbronnen of hotspots. Hieruit zal ook een nog betere beoordeling en afbakening van no-regretzones kunnen gebeuren.

Verdere onderzoeksactiviteiten zullen in overleg met de VMM gebeuren. Bij de vaststelling van PFAS-normen voor grondwater zal ook steeds rekening worden gehouden met het samenspel tussen water en bodem, tussen de VMM en/of OVAM. Dat is cruciaal. Zoals u weet hebben we sinds vorige week vrijdag een nieuwe administrateur-generaal (AG) voor de OVAM. Eens die is ingewerkt zou het niet slecht zijn dat hij hier zijn visie en het beleid dat hij aan het uitstippelen is voor de OVAM, komt toelichten.

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (cd&v): Sta mij toe, minister, om het goede nieuws dat u hebt vermeld in uw antwoord eruit te lichten. Er zijn nog locaties in Vlaanderen waar in het grondwater geen PFAS wordt aangetroffen of waar we het vandaag toch niet kunnen detecteren, om het juister te formuleren. Het is natuurlijk een feit dat er heel wat locaties zijn waar het wel wordt aangetroffen en gedetecteerd. We kunnen er niet omheen dat diffuse verspreiding van PFAS in grondwater een moeilijke materie is. Als we zien hoe moeilijk het al was rond de site van 3M in Zwijndrecht, om de beweging en de verspreiding van perfluorooctaansulfonaat (PFOS) – een specifiek type van die PFAS-verbindingen – in kaart te brengen, welke jaren studiewerk daaraan zijn voorafgegaan, dan is het duidelijk dat we rond die diffuse verspreiding waarvan we niet altijd weten waar de bron zit of vanwaar het precies komt, nog een pak werk voor de boeg hebben. Het zal nodig zijn om daar extra onderzoek naar te verrichten en ik hoop dat dat niet te lang op zich laat wachten.

Wat de norm op Europees niveau betreft en het voorstel van de Europese Commissie tegen einde 2022: u hebt een aantal van die waarden opgesomd. Ik wilde u nog meegeven dat we in het rapport zien dat de norm van 0,1 microgram per liter die u hebt vermeld, maar op één plaats wordt overschreden. Als we dan gaan kijken naar de risicogrens van 4,4 nanogram, dan zit je al aan 46 procent van de overschreden locaties. De normering zal dus heel belangrijk zijn voor hoe we naar dit probleem kunnen kijken. Ik hoor u heel graag spreken over sanering. Ook daar staat een kostprijs tegenover. Wanneer het gaat over diffuse verontreiniging wordt het heel moeilijk om het principe van de vervuiler betaalt toe te passen.

Tot slot, minister, vind ik het zeer goed dat u in uw eerste disclaimer bij het begin van uw tussenkomst zei: 'let op, het gaat niet over gebieden waar het grondwater wordt gebruikt voor verwerking van drinkwater'. Dat is een zeer belangrijke nuance om geen paniek te veroorzaken. Die data komen, zoals u hebt gezegd, terecht in de Databank Ondergrond Vlaanderen, waar heel wat gegevens te vinden zijn.

Minister, hoe zult u ervoor zorgen dat dat soort disclaimers – in de zin van 'hier wordt geen drinkwater gewonnen' of 'dit is een normering die van kracht is' – met die data kunnen worden meegegeven zodat geen desktopanalyses vanuit geëngageerde particulieren kunnen gebeuren die dan plots paniek de wereld insturen? Hoe gaat u daarmee om?

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister, in periodes van droogte gebeurt de voeding van het oppervlaktewater vooral door grondwater. Hebt u er zicht op of – omdat u net met bezorgdheid spreekt over onze waterlopen die door het grondwater gevoed worden in plaats van door het oppervlaktewater – die diffuse verontreiniging van grondwater door PFAS een impact heeft op het oppervlaktewater of niet? In welke mate brengt dit extra vervuiling teweeg in het oppervlaktewater?

De voorzitter: De heer Pieters heeft het woord.

Leo Pieters (Vlaams Belang): Minister, heel kort: men heeft ook op verschillende plaatsen aan brandweerkazernes een vaststelling gedaan. Hebt u er zicht op in welke mate dat ook aan de orde is, en of daar ernstige situaties tussen zitten?

Gwenny De Vroe (Open Vld): Minister, ik zou graag zelf heel kort tussenkomen, want onze gezondheid is uiteraard van zeer groot belang. Er staat heel duidelijk in het rapport dat verder onderzoek nodig is. U hebt daar daarnet ook over gesproken, en zei dat dat zal gebeuren. Ik denk dat het belangrijk is dat dat inderdaad goed wordt opgevolgd. Het is ook het moment om te kijken naar dat nieuw juridisch normenkader, dus ik denk dat de suggestie die u daarnet gemaakt hebt om ook de OVAM eens in de commissie te laten komen, wel waardevol is, en dat we dat zeker moeten meenemen, zeker om de ontwikkeling van de werkzaamheden te bespreken. Ik denk wel dat dat nuttig is en dat dit heel kort moet worden opgevolgd, in het kader van de volksgezondheid.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Ik ben akkoord met collega De Roo dat we de informatie over in welke mate drinkwaterbronnen zijn gecontamineerd heel duidelijk en helder op de website moeten zetten, om goed te informeren.

De impact van de droogte op PFAS en het grondwater, collega Schauvliege, wordt ook onderzocht door Karl Vrancken, in wie ik een groot vertrouwen heb. Sommigen niet, maar ik dus wel. Dat zal ook wel in zijn eindrapport komen. Dan zal dat meegenomen worden.

Collega Pieters, alle input die we binnenkrijgen van brandweerkazernes wordt bijgehouden. We hebben die ook gevraagd aan alle lokale entiteiten. We stemmen alles af met het agentschap Zorg en Gezondheid. Daar waar nodig worden er ook gezamenlijke maatregelen opgelegd.

Voorzitter, ik ben akkoord met wat u zegt. Opvolging is van groot belang, ook via de PFAS-website. Ik vind ook dat professor Vrancken heel goed werk verricht. In zijn eindrapport zullen we meer lezen over de droogte en de normering. Dat zal hier dan waarschijnlijk worden toegelicht, denk ik.

Ook op Europees vlak – ik denk dat ik binnenkort een Europese Raad Milieu heb – staat dit dossier opnieuw op de agenda, omdat we proberen de uitfasering maximaal te maken. Dat is ook wat we moeten nastreven op Europees niveau. Ik krijg al signalen vanuit de industrie die voorheen veel PFAS gebruikte, dat ze, vanaf het moment dat we gezegd hebben dat het uitgefaseerd moet worden, op zoek zijn gegaan naar vervangende producten die iets meer milieuvriendelijk zijn. Je merkt dat daar heel wat onderzoeken aan het gebeuren zijn. Ik ben er ook van overtuigd dat we, samen met die uitfasering, onze blik moeten richten op andere vervangende stoffen die milieuvriendelijker zijn.

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (cd&v): Dank, minister, voor uw bijkomende antwoorden. PFAS zijn heel persistente stoffen, die heel lang in het milieu aanwezig blijven. Ik denk dat het zeer noodzakelijk is dat we dat verder blijven opmeten, dat we die metingen blijven doen, dat we meetresultaten vergelijken doorheen de tijd, en dat de VMM en de OVAM de kans krijgen om die onderzoeken te kunnen uitvoeren.

Tot slot heb ik u horen zeggen dat de VMM en de OVAM al samenwerken door een platform te delen waarop gegevens worden uitgewisseld. Ik wil u vragen om zeker ook de mensen te laten samenwerken. We hebben in de PFOS-commissie geleerd dat er af en toe tussenschotten zijn geweest in de samenwerking in het verleden. Ik denk dat we ons niet kunnen permitteren dat de mensen niet samenwerken in deze problematiek.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Hannes Anaf aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de hoge waarden aan pesticiden bij kinderen in Mol, Dessel en Retie – 3827 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: De heer Anaf heeft het woord.

Hannes Anaf (Vooruit): Mijn vraag gaat over het gezondheidsonderzoek '3xG-studie' dat sinds 2010 wordt uitgevoerd door de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO). Dat is een onderzoek naar de invloed van onze leefomgeving op de gezondheid van kinderen, specifiek in de drie Kempische gemeenten Mol, Dessel en Retie. De resultaten van die studie, die onlangs bekendgemaakt werden, zijn toch wel verontrustend te noemen. Het blijkt namelijk dat kinderen uit die Kempische gemeenten meer pesticiden in hun lichaam hebben in vergelijking met andere Europese studies. Heel concreet gaat het om insecticiden die gebruikt worden in de maïs- en aardappelteelt en in het huishouden. Daarnaast werd ook glyfosaat aangetroffen, een onkruidverdelger die sinds 2018 verboden is voor privégebruik maar wel nog gebruikt wordt in de land- en tuinbouw. Die verhoogde waarden worden gelinkt aan het gebruik van grondwater, onder andere in de moestuin of voor consumptie.

Die problematiek is al langer gekend in de regio. Daarnaast is er natuurlijk ook nog industriële vervuiling en komen bepaalde vervuilende stoffen ook van nature voor in de Kempense grond. Zo werden voor arseen – een gekend probleem in de Kempen – hoge meetwaarden vastgesteld: 25 procent van de deelnemers overschrijdt een gezondheidkundige toetsingswaarde. Dat betekent dat gezondheidseffecten op lange termijn niet uit te sluiten zijn.

Voor de meeste stoffen blijven de kinderen in de studie gelukkig wel onder de toetsingswaarden. VITO stelde wel een probleem vast voor de pyrethroïde pesticiden: bij meer dan de helft van de kinderen uit de regio werd een concentratie gemeten boven de toetsingswaarde. Ook voor poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) heeft ongeveer 7 procent van de kinderen een te hoge blootstelling.

De resultaten van dit onderzoek tonen opnieuw aan dat Vlaanderen nog al te vaak geen veilige en gezonde plek is voor onze jonge kinderen, die worden blootgesteld aan tal van vervuilende stoffen. Ook in de onderzoekscommissie rond PFOS (perfluorooctaansulfonaat) en PFAS hebben we vastgesteld dat Vlaanderen er nog onvoldoende in slaagt de burgers te beschermen tegen milieuvervuiling. Het is voor ons dan ook duidelijk dat Vlaanderen nog meer ambitie moet tonen als het gaat om het beperken van het gebruik van pesticiden, omdat iedereen recht heeft op een gezonde leefomgeving.

Minister, ik heb een aantal concrete vragen aan u.

Wat is uw reactie op de resultaten van dat onderzoek van VITO? Bent u het met mij eens dat Vlaanderen het pesticidegebruik, in het bijzonder in de landbouw, nog strenger aan banden moet leggen? Vindt u het nog verdedigbaar dat glyfosaat nog gebruikt mag worden in de land- en tuinbouw?

Plant u bijkomende initiatieven om putwater regelmatig te laten testen, zoals VITO aanbeveelt?

De federale minister van Landbouw Clarinval werkt samen met de gewesten aan een Nationaal Actieplan voor de Reductie van Pesticiden (NAPAN). Ik heb mijn vraag een aantal weken geleden ingediend. Minister Clarinval stelde toen in de Kamer dat alle gewesten hun huiswerk hadden gemaakt, maar dat het wachten

was op Vlaanderen om te kunnen landen met het interfederaal plan pesticiden. Mogelijk is dat ondertussen al achterhaald. Indien niet: hoe komt het dat Vlaanderen het actieplan nog niet heeft goedgekeurd? Wanneer zal het actieplan worden goedgekeurd, als dat nog niet gebeurd zou zijn?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Dank u, collega, voor de vraag. Uiteraard moet het pesticidegebruik verminderd worden. Wij hebben vanuit Vlaanderen al een soort pesticideplan gemaakt voor het gebruik thuis en door lokale besturen. Ik weet dat de federale minister van Landbouw bezig is met het opmaken van een plan voor de landbouw, maar wij zijn daar niet rechtstreeks bij betrokken. Ik denk dat het voor zich spreekt dat we daar in overleg met al onze ministers van Landbouw, federaal en van de deelstaten, werk van moeten maken. Nog niet zo lang geleden hebben we ook het ambitieniveau van het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidegebruik verhoogd.

Wat glyfosaat betreft, wachten we nog even op de conclusie van Europa. De goedkeuring van glyfosaat werd op Europees niveau in 2017 vernieuwd voor een periode van vijf jaar tot 15 december 2022. Maar op basis van de recente actualisering van de timing hebben we begrepen dat er tegen 15 december nog geen beslissing over deze stof genomen zou worden. De Europese Commissie wil daarom een tussentijdse verlenging van de goedkeuring van de werkzame stof voorstellen om het afwerken van de evaluatie mogelijk te maken. Dat is wat ons meegedeeld werd over de Europese stand van zaken.

Wat uw tweede vraag betreft: als je niet kunt aansluiten op het openbaar waterleidingnetwerk, kun je een gratis analyse aanvragen bij de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM). In het bestaande pakket parameters dat gemeten wordt, zijn pesticiden niet opgenomen.

Met het nieuwe Drinkwaterbesluit in opmaak, naar aanleiding van de omzetting van de Europese Drinkwaterrichtlijn, is er een uitbreiding van dat parameterpakket: het volledige pakket wordt mee opgenomen om te analyseren bij de eerste aanvraag. In dit volledige pakket zijn pesticiden wel opgenomen. Dat is een heel duidelijk bijkomend initiatief dat we vanuit Vlaanderen nemen.

Ik vroeg ook na hoe de cijfers van pesticiden zijn in het grondwatermeetnet van de VMM in Dessel, Mol, Retie en de Kempen in het algemeen. Glyfosaat wordt in het VMM-grondwatermeetnet niet meer gemeten omdat het nagenoeg niet teruggevonden wordt in het ondiepe grondwater. Glyfosaat is immers niet stabiel. Het afbraakproduct van glyfosaat, aminomethylfosfonzuur (AMPA), wordt wel nog altijd gemeten en soms ook aangetroffen in het grondwater van de Kempen. De vastgestelde AMPA-concentraties zijn echter zeer laag, minder dan 0,1 microgram per liter. De pyretroïde pesticiden behoren niet tot de stoffen die in het grondwater worden gemeten omdat deze over het algemeen snel afbreken en weinig mobiel zijn. Daardoor is de kans dus zeer klein dat deze in het grondwater terechtkomen. De resultaten van pesticiden in het grondwater van de Kempen tonen vergelijkbare patronen als in andere regio's in Vlaanderen.

Ik kom bij uw derde vraag. Alle adviezen zijn ondertussen binnen. Pas op 19 september 2022 ontvingen we het laatste belangrijke advies, dat van de Miniraad. Deze adviezen worden verwerkt door de administratie. Alle adviezen moeten, volgens de procedure, binnen een maand verwerkt zijn. De administratie formuleert een advies en bezorgt mij een ontwerp van definitief Vlaams actieplan. Dat zal door mij voorgelegd worden voor goedkeuring aan de voltallige Vlaamse Regering.

Dat Vlaams actieplan maakt deel uit van het interfederaal plan rond pesticiden, het nationaal actieplan voor 2023-2027. Wat de gezamenlijke Belgische acties betreft, stelt het Vlaamse Gewest zich constructief op en is het de verwachting dat die

Belgische acties op het niveau van de interministeriële conferentie (IMC) Leefmilieu binnenkort kunnen worden goedgekeurd.

De voorzitter: De heer Anaf heeft het woord.

Hannes Anaf (Vooruit): Dank u wel voor uw omstandig antwoord, minister.

Het is goed dat dit binnenkort op Vlaams niveau zal kunnen worden afgeklopt. Dat is een belangrijk signaal. Ik hoop dat het interfederaal actieplan dan ook snel voortgang kan krijgen. Kunt u op dat vlak al een tip van de sluier oplichten?

Ik had in mijn voorbereiding ook gevraagd of u het verdedigbaar vindt om glyfosaat nog te gebruiken in de landbouw. Hoever wil Vlaanderen gaan in het afbouwen van pesticiden, ook in de land- en tuinbouw?

De voorzitter: Mevrouw Perdaens heeft het woord.

Freya Perdaens (N-VA): Minister, met betrekking tot de oprichting van de beleidsdomeinoverschrijdende kennishub Omgeving en Gezondheid, is er recent een kandidaatstelling gelanceerd. Ik vroeg mij af wat het verdere verloop en de verdere timing daarvoor waren. Zijn er specifiek voor deze regio ook nog plannen rond communicatie? Zijn er nog andere probleemgebieden die in kaart gebracht zullen worden?

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister, het is inderdaad zeer belangrijk dat er maatregelen worden genomen om het pesticidegebruik in Vlaanderen te verminderen. U zei daarnet dat de Minaraad zijn advies op 19 september heeft doorgegeven. Nu, in dat advies pleit de raad voor een soort getrapte aanpak: ze willen, één, dat het gebruik van pesticiden voorkomen wordt – dat is een Vlaamse bevoegdheid –, twee, als dat niet kan, dat er alternatieve bestrijdingsmiddelen gebruikt worden, en, drie, dat chemische middelen zo ingezet worden dat ze zo min mogelijk risico meebrengen voor mens en milieu.

Onlangs pleitte de vzw Dryade voor de invoering van een buffer van 3 kilometer rondom woningen of plaatsen waar kinderen heel vaak komen, om zo te voorkomen dat de meest kwetsbaren in onze samenleving schade ondervinden van pesticiden. Wat vindt u van het voorstel om die buffer in te voeren? Zult u dat overwegen?

De voorzitter: De heer Pieters heeft het woord.

Leo Pieters (Vlaams Belang): Glyfosaat is een vrij ernstig goedje. Op mensen min of meer, maar zeker op de natuur heeft het enorme effecten. We willen toch ook dat onze vruchten bevrucht worden. We hebben het hier in de commissie al eerder gehad over bijen. Die insecten moeten er ook aan geloven bij glyfosaatgebruik. In welke mate speelt dat mee in uw oordeel?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Wat tuinen en de directe omgeving betreft, zien we al een sterke vermindering. Iedereen heeft zijn best gedaan om dat te realiseren.

Collega Anaf, uiteraard moet het doel zijn om minder pesticiden te gebruiken, ook in de landbouw. Nog niet zo lang geleden heb ik scherpere oppervlaktewaternormen laten goedkeuren voor vijf soorten pesticiden.

De 3 kilometernorm is een klassieke norm die ook op Europees niveau zal moeten worden afgesproken. Glyfosaat kan overal schadelijk zijn. Dat enkel in Vlaanderen regelen, is dus niet voldoende. Ik ben er dus echt wel voorstander van om dat op Europees niveau aan te pakken.

En uiteraard bekijken we ook wel dat de gezondheid niet geschaad wordt, maar de bevoegdheid op dat vlak ligt volledig op het federale niveau.

Wat Leefmilieu betreft, bekijken we ook of het gebruik van pesticiden in en rond natuurgebieden moet worden gereguleerd om onze doelen te realiseren.

De voorzitter: De heer Anaf heeft het woord.

Hannes Anaf (Vooruit): Bedankt voor uw antwoord, minister. Dit is zeker iets wat we zullen blijven opvolgen, zodra er een voorstel is goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Gwenny De Vroe aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de huishoudelijke houtverwarming in Vlaanderen – 3921 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Inez De Coninck

De voorzitter: Mevrouw De Vroe heeft het woord.

Gwenny De Vroe (Open Vld): Door de aanhoudende energiecrisis zoeken alsmaar meer mensen alternatieve, budgetvriendelijke energiebronnen voor hun verwarming. Een van de oudste en meest voor de hand liggende is brandhout. De leveranciers draaien momenteel de klok rond en de houtprijzen nemen de vlucht omhoog. Terwijl een pallet van 2 kubieke meter vorig jaar rond de 250 euro schommelde, betaal je er nu al makkelijk 600 euro voor.

Deze tijdelijke tendens zou wel eens een structurele neerslag kunnen hebben want vorig jaar kenden we al een stijgende verkoop van hout- en pelletkachels. De stook van brandhout of houtpellets is dan wel goedkoper, maar duurzaam is het allerminst. Dat weten we in de commissie zeer goed. De uitstoot van fijn stof, CO₂ en andere schadelijke stoffen is kwalijk voor onze natuur en nefast voor onze gezondheid. Op windstille dagen en zeker in een meer stedelijke omgeving, kennen we het fenomeen van de houtrook die heel hard blijft hangen waardoor steeds meer mensen met nadelige effecten geconfronteerd worden. De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) becijferde dat 49 procent van de uitstoot van fijn stof in Vlaanderen het gevolg is van houtverbranding in de privésfeer. Dat is een aanzienlijk hoog percentage, vandaar mijn vragen, minister. Nu we opnieuw voor de winter staan is dit toch een heel belangrijke vraag.

In welke mate vangt u dezelfde signalen op met betrekking tot een stijging in enerzijds de verkoop van hout- en pelletkachels en anderzijds de verkoop van brandhout en houtpellets? Welke conclusies trekt u daaruit?

U gaf eerder in een antwoord op mijn schriftelijke vraag, nummer 1002, aan dat er als sluitstuk van de Green Deal huishoudelijke houtverwarming een visie over de toekomstige rol van houtstook voor residentiële gebouwenverwarming ontwikkeld zou worden in de loop van 2022. Welke krachtlijnen werden er binnen deze visie uitgelicht?

U gaf aan in overleg te zijn met de sector over diverse scenario's voor de uitfasering van oude houtstooktoestellen die minder duurzaam zijn. Welke zijn uw conclusies uit die gesprekken?

In een antwoord op mijn andere schriftelijke vraag, nummer 50, van oktober 2021 vorig jaar antwoordde u dat u uw administratie de opdracht zou geven om voorstellen

uit te werken rond duidelijke regels over de installatie, de keuring en het onderhoud van houtstooktoestellen. Welke acties zijn hierrond ondertussen genomen?

U gaf aan dat we tegen eind 2022 de basisontwikkeling van de databank voor gebouwenverwarming mogen verwachten. Wat is de stand van zaken hieromtrent?

In de herfst en de winter steekt telkens de problematiek omtrent vervuilde houtstook de kop op. Nu de prijzen van zowat alle energiebronnen exploderen, rijst de vrees dat mensen vervuild hout zouden stoken met alle gevolge van dien. Welke extra acties onderneemt u om enerzijds de bevolking hierover te sensibiliseren en anderzijds de handhaving hieromtrent op te trekken?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: We zien inderdaad een stijgende verkoop van toestellen. We krijgen berichten uit de hout- en kachelbranche dat de verkoop sinds vorig jaar sterk gestegen is.

Met de huidige koopkracht- en energiecrisis moeten we ook voorzichtig zijn. Heel wat mensen zoeken naar alternatieven om hun energiefactuur betaalbaar te houden, ze kijken ook richting houtverwarming. We mogen de problemen niet voor ons uit schuiven, maar ik zou toch willen vragen om onze burgers op dit precaire moment voldoende goed te informeren. Op korte termijn bekijken we hoe we lokale besturen de instrumenten kunnen geven om de hinder door residentiële houtverwarming aan te pakken. Tegelijk moeten we de mensen informeren hoe zij houtverwarming kunnen installeren met zo weinig mogelijk hinder en hoe zij dit het best combineren met een energetische renovatie. Dat is een heel belangrijke taak.

Op langere termijn zal ik erop toezien dat de ontwikkeling van een visie rond houtstook als actie zal worden opgenomen in de voorziene actualisering van het Vlaams Luchtbeleidsplan 2030. Overigens verwachten we dat de Europese Commissie in de loop van 2022 nog een voorstel van herziening van de richtlijn Luchtqualiteit zal indienen. De verwachting is dat de Commissie de Europese normen voor fijn stof zal herzien in de richting van de nieuwe en strengere advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie.

De sector kant zich niet tegen een principiële uitfasering van houtverwarmingstoestellen. Echter, denk ik, dat we op dit moment, dit jaar, de nodige aandacht voor de burgers moeten hebben. We mogen hen niet in de kou laten staan want er zijn echt wel heel tragische gevallen waar men echt niet anders kan dan richting hout kijken. We moeten zien dat we hen maximaal en goed informeren en de lokale besturen die instrumenten geven. Een uitfasering van houtverwarmingstoestellen in de huidige situatie mist op dit moment ieder draagvlak. Andere landen heropenen steenkoolcentrales. Als men een kachel koopt moet men zich informeren om de meest performante en milieuvriendelijke kachel te kopen

Onze administratie werkt aan een set van wettelijke basisvoorschriften rond installatie en onderhoud. Ook hier geldt dat we rekening moeten houden met de huidige energie- en koopkrachtcrisis. Een al te streng optreden is, als u het mij vraagt, vandaag niet aan de orde.

De ontwikkeling van de databank voor gebouwenverwarming zit op schema en een eerste versie van de databank zal in de loop van 2023 beschikbaar zijn, weliswaar in eerste instantie met de focus op de hoofdverwarming. Het is logisch dat we ons vooral daarop richten.

Ik bespreek momenteel met mijn administratie diverse acties die op korte termijn gelanceerd kunnen worden, voornamelijk voor de ondersteuning van de lokale besturen die in de eerste lijn staan bij hinderklachten.

De bevoegdheid van de handhaving van huishoudens ligt bij de lokale overheden. Vaststellingen van overtredingen met betrekking tot huishoudelijke houtverbranding binnen de Vlaamse milieuwetgeving gebeuren door een lokale milieutoezichthouder of door de politie. Toezicht op bouwvoorschriften gebeurt door een gemeentelijk stedenbouwkundig verbalisant of door de politie. Toezicht op politiereglementen gebeurt door een gemeentelijke administratieve sanctie (GAS)-vaststeller of door de politie.

De voorzitter: Mevrouw De Vroe heeft het woord.

Gwenny De Vroe (Open Vld): Dank u, minister, voor uw reactie. We zitten inderdaad in een ongeziene crisis, en het laatste wat we willen, is dat mensen in de kou zitten. Ik denk dat we daar allemaal op dezelfde, menselijke, golflengte zitten. Ik denk echter wel dat we erop moeten toezien dat er goed gesensibiliseerd wordt, dat er een duidelijk kader is, en dat er effectief wordt gezorgd dat er duurzame toestellen worden aangekocht. Daar zie ik toch dat er op de markt nog geen duidelijke richtlijnen, of normeringen of wat dan ook, zijn. Ik denk dat er wat dat betreft echt wel werk aan de winkel is, om ervoor te zorgen dat er in de toekomst minder hinder is bij de stook zelf. Ik denk dat er effectief ook gewerkt wordt aan wettelijke basisvoorschriften. U hebt ernaar verwezen. Ik denk dat daar snel aan gewerkt moet worden.

Ik zie dat heel wat mensen in een snel tempo van een sierverwarming opnieuw naar een houtstoker aan het gaan zijn. Waar we een aantal jaren geleden het hout hebben buitengesmeten om naar een siergashaard te gaan, ziet men opnieuw de omgekeerde beweging, in heel versneld tempo. Ik denk dat er snel moet worden gewerkt aan die wettelijke basisvoorschriften, zodanig dat er duurzame, duurzamere toestellen op de markt komen, en dat er wat dat betreft op de juiste manier gesensibiliseerd en gestuurd wordt, in het kader van onze gezondheid en van het afwenden van hinder. In stedelijke context – en ook in landelijke context, zoals lokale politici hier wel weten – waren er al heel wat klachten.

Ik denk dus dat er duidelijke richtlijnen moeten komen met betrekking tot de toestellen die op de markt komen: de duurzaamheid, basisvoorschriften, keuring, onderhoud, een goede handhaving maar ook een goede ondersteuning van lokale besturen ... Ik denk dat dat effectief heel hard nodig zal zijn. Daar wil ik heel graag de nodige aandacht op vestigen, want we weten dat de Green Deal in principe dit jaar een einde nam. We zitten nu in een heel andere situatie dan op het moment dat die Green Deal geschreven is. Ik denk dat het belangrijk is dat die Green Deal een vervolg krijgt, een evaluatie krijgt, en bijgestuurd wordt, in het kader van de huidige problematieken die we kennen. We willen dat niemand in de kou zit, maar we willen ook letten op eenieders gezondheid, en zorgen dat er geen nieuwe burenruzies of extra hinder ontstaan. Ik denk dat dat toch ook onze plicht is.

De voorzitter: De heer Pieters heeft het woord.

Leo Pieters (Vlaams Belang): Minister, niet iedereen zal verbaasd zijn dat veel mensen op hout overgaan, gezien de energieprijzen, maar het is niet zo evident. Iedereen die met zijn wagen over de straat rijdt, zal – als hij zijn verluchting opzet – hier en daar merken waar er gestookt wordt. Er zijn hoe langer hoe meer straten waar je het best je verluchting uitzet.

We weten allemaal dat hout fijn stof teweegbrengt. We moeten niet gek doen, het is al te gemakkelijk om daar over te gaan. Hout kun je natuurlijk op de markt kopen, en het is hernieuwbaar. Je zou misschien kunnen denken dat het goed is, want het is hernieuwbaar. Maar men koopt dat niet allemaal op de markt. Ik denk dat er ook veel wildkap zal zijn, en dat er ook mensen aan het zoeken zijn naar stukken grond met boompjes op, of vragen aan mensen die een stuk grond hebben, of ze daar het afvalhout of de gevallen takken mogen gebruiken.

Het vergt natuurlijk ook enige kennis. Hout en hout zijn niet hetzelfde. Als men hout stookt in een kachel, moet dat voldoende behandeling hebben ondergaan, zodat het zo weinig mogelijk vocht behelst, dat het een goede verbranding krijgt. Daar komen we natuurlijk tot de essentie van de zaak. Een kachel waar niet goed naar gekeken wordt, waarin er niet genoeg zuurstof is, waar geen optimale verbranding is, daar is natuurlijk een risico aan verbonden voor de gezondheid van de mensen, maar ook voor het interieur. Ik kan me moeilijk voorstellen dat iemand die een huis heeft dat volledig aan de energienormen voldoet, een kachel zou zetten, want je interieur gaat volledig naar de knoppen met het fijn stof dat ook intern, in het huis, rond dwarrelt.

Ik vraag toch enige aandacht om consequent te zijn, minister. Zoals u al zei, zijn er ook landen die overgaan op kolencentrales en naar god weet wat, om het toch maar goedkoper te houden. Er zijn genoeg mensen die aangezet worden om naar houtverbranding over te stappen. Het is veel goedkoper. Ik vraag u toch om consequent te zijn in uw handelen. Dank u.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister, het is inderdaad geen evidentie om in deze tijden hierin stappen vooruit te zetten. U sprak daarnet over sensibilisering van de burgers. Dat is nu, meer dan ooit, belangrijk. Bent u van plan om daar stappen in vooruit te zetten en actief te gaan sensibiliseren?

We zijn aan het einde van de Green Deal gekomen. Er komt een eindevaluatie. Wat zijn de vervolgstappen? Plant u een nieuwe Green Deal? Bent u bereid om behalve de sector, ook medische experts en bezorgde burgers te betrekken bij het opmaken van die nieuwe Green Deal? We moeten echt wel stappen vooruitzetten in deze problematiek.

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (cd&v): Ik wil me graag aansluiten bij de vraagstelling. Er is heel wat berichtgeving hieromtrent en de signalen in het kader van de energiecrisis waar we in zitten zijn heel duidelijk. Voor sommigen is hout de enige mogelijkheid om de nodige verwarming te kunnen voorzien. Minister, in die zin is uw antwoord terecht genuanceerd. Natuurlijk moet de doelstelling nog altijd voor ogen worden gehouden. De gezondheid van de mensen is cruciaal. Overleg met de sector is belangrijk. Er worden heel wat nieuwe kachels aangekocht. De kwaliteit van die kachels is cruciaal. We moeten daarrond sensibiliseren. Als er gebruik wordt gemaakt van installaties, zouden bij wijze van spreken de meest duurzame moeten worden gebruikt.

Ik wil dezelfde aanvullende vraag stellen om extra in te zetten op sensibilisering. We deden dat in het verleden ook al, onder meer minister Schauvliege deed dat. Er liggen mogelijkheden om die draad opnieuw op te pakken en om daar sterker op in te zetten. Want natuurlijk, de wijze waarop er aan verbranding wordt gedaan door enerzijds de installatie maar ook het materiaal dat gebruikt wordt om te verbranden en hoe het verbrandingsproces verloopt, zijn toch wel elementen die een impact hebben. Sensibiliseren is op dit moment echt wel cruciaal, vandaar mijn vraag om daar extra aandacht aan te geven.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Wat het eerste betreft, zullen we de Green Deal ten gronde en goed evalueren en dan starten met een nieuwe Green Deal waar we natuurlijk alle betrokken partijen zullen in meenemen. We zullen de Green Deal ook aanpassen.

Qua sensibiliseren en informeren deel ik jullie mening. Als ik me niet vergis zal dat eerstdaags gebeuren. Ik denk dat de communicatie nog deze week zal vertrekken.

Wat de productnormering betreft voor meer duurzamere toestellen, dat behoort tot de federale bevoegdheden van minister Borsus en minister Khattabi. Ik zal met hen samenzitten om te horen of zij iets van plan zijn en hen naar een norm van duurzaamheid en milieuvriendelijkheid vragen.

De voorzitter: Mevrouw De Vroe heeft het woord.

Gweny De Vroe (Open Vld): Dank u wel, minister, voor uw reactie. Ik ben uiteraard tevreden dat u aangeeft dat de Green Deal zal worden geëvalueerd en dat er effectief een gevolg zal komen. We moeten inderdaad evolueren naar die meer duurzame toestellen. Ik kijk uit naar het resultaat van uw overleg met de federale collega's en naar een duurzamer beleidskader. Ik kijk ook uit naar de sensibiliseringsacties die er vanuit Vlaanderen zullen komen om mensen attent te maken op hun eigen gezondheid en het minder-hinderbeleid. Ik kijk uit naar de handvaten die er naar de lokale besturen en lokale handhavers kunnen worden aangereikt. Dank u wel daarvoor.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Ludwig Vandenhove aan Zuhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de Leidingstraat Antwerpen-Ruhr – 3823 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Gweny De Vroe

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Collega's, minister, ik heb over deze problematiek al een aantal vragen gesteld, zowel mondeling als schriftelijk. Vermits we hierover al een hele tijd niets meer gehoord of gelezen hebben, bij dezen een nieuwe vraag.

In eerdere vragen heb ik telkens om een stand van zaken gevraagd, maar de onduidelijkheid hierrond blijft aanslepen en de omwonenden, stakeholders en actiegroepen zijn dan ook ongerust. Het bewijs daarvan kan worden gevonden in de vele bezwaren die werden ingediend, en in een petitie met heel wat handtekeningen tegen de plannen. Nu, in Vlaanderen is het niet simpel meer om nog iets grootschaligs te doen, dat begrijp ik, maar toch denk ik dat de bevolking en de betrokken gemeenten recht hebben op duidelijkheid.

Eind februari gaf u te kennen dat u het plan qua doelstellingen en tracés zou herwerken en dat dit dossier na de krokusvakantie, die ondertussen al even voorbij is, opnieuw op de agenda van de Vlaamse Regering zou komen. Intussen zijn we een halfjaar verder en hebben we niets meer vernomen over de Leidingstraat. Ik achtte het daarom nuttig om nog eens een aantal vragen te stellen.

Minister, wat is de laatste stand van zaken in het dossier van de Leidingstraat?

In uw antwoord in de commissie Leefmilieu op donderdag 24 februari 2022 zei u dat de eerstvolgende stap van het planteam eruit bestond zijn resultaten voor te leggen aan de Vlaamse Regering. U zei daarbij ook dat een hertekening van de tracés en doelstellingen een nieuwe startnota en daarom ook een nieuwe informatieronde vereisten. Zijn de resultaten van het planteam reeds voorgelegd aan de Vlaamse Regering? Indien niet, waarom niet? Wanneer verwacht u dit? Waarom is de oorspronkelijke timing dan niet aangehouden?

Is er al zicht op een nieuwe startnota? Indien niet, wanneer mogen we de nieuwe startnota en de daaropvolgende nieuwe informatieronde verwachten?

In uw antwoord op donderdag 24 februari 2022 zei u ook dat uw planteam een grondige aanpassing van de tracés zou voorstellen, met fundamentele aanpassingen aan de doelstellingen zelf. Hoe ver staat het planteam met de aanpassing van de tracés? Welke verschuivingen zijn er in vergelijking met de drie vorige tracés uit de plannen? Wat bedoelt u precies met die 'fundamentele aanpassingen aan de doelstellingen'? In welke mate verschillen de doelstellingen uit de nieuwe startnota met die van de oude?

Ik verwijs nogmaals naar uw belofte dat u met dit dossier na de krokusvakantie naar de regering zou gaan – normaal gezien houdt u zich aan uw beloftes – en dat u nadien een uitgebreide communicatie zou opzetten richting lokale besturen en bevolking. Is deze communicatie in voorbereiding? Zo niet, waarom niet?

In de pers is er momenteel heel wat commotie rond het Ventilusproject, aan de andere kant van Vlaanderen. Zorgt de commotie en vertraging rond Ventilus voor een vertraging in dit dossier? Is er een verband? Zo ja, op welke manier?

Ik kijk uit naar uw antwoord.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Het feit dat het stil is rond het dossier, wil zeggen dat er hard aan gewerkt wordt. *(Opmerkingen van Ludwig Vandenhove)*

We hebben nog een aantal weken tot aan de krokusvakantie, maar de bedoeling is inderdaad om dit dossier tegen dan naar de regering te brengen.

De afgelopen weken heb ik nog samengezeten met het planteam en de administratie om te bekijken waar we grondige aanpassingen aan het tracé willen realiseren en hoe we de doelstellingen tegelijkertijd overeind kunnen houden. U weet ook dat we aan de industrie hadden gevraagd of het tracé wel zo breed moet zijn. Ook dat is dus gebeurd.

Het planteam stelt dat het project cruciaal is om de klimaat- en energietransitie van de grootste economische clusters in Vlaanderen mogelijk te maken. Om dat te realiseren moeten we de transitie in de plandoelstelling uitdrukkelijker verankeren. Dat maakt het project ook concreter en realistischer.

Er zijn inderdaad heel wat bezwaren ingediend en we proberen een antwoord te bieden op de vele inspraakreacties. Het is duidelijk dat dit project onmiskenbaar is, maar voor mij is het cruciaal dat we het goed kunnen uitvoeren. Daarom hebben het planteam en de administratie de laatste weken en maanden aanpassingen aangebracht aan het tracé, zodat we zo weinig mogelijk moeten raken aan natuur-, bos- en woongebieden. Die oefening loopt. Zodra de administratie dit voorstel heeft uitgewerkt, wil ik dat resultaat aan de Vlaamse Regering voorleggen en daarna delen met zowel de gemeentebesturen als de ruime bevolking. Dat spreekt voor zich, want er zijn heel wat bezorgdheden die we moeten wegnemen. Dat is ook de reden waarom we het tracé herbekijken.

Ik verwijs naar mijn eerdere antwoord wat de startnota betreft. De herwerking van dit dossier moet nog voorgelegd worden aan de Vlaamse Regering, zodat we van de stand van zaken kennis kunnen nemen en een beslissing kunnen nemen in het dossier. Pas nadien komt er een nieuwe startnota. Zodra mijn administratie haar werkzaamheden klaar heeft, kan dit allemaal gebeuren. Zoals al aangegeven, willen we ook grondig communiceren met de bevolking en de gemeentebesturen over het gewijzigde planvoornemen en de tracés. Na de beslissing binnen de Vlaamse Regering zal hierover een aankondiging komen en kunnen de gesprekken met iedereen worden voorzien.

Ik ga voor de rest nog niet vooruitlopen op de details van het tracé of de werken die moeten gebeuren, want dan zou ik vooruitlopen op de bespreking hiervan binnen de regering. De communicatie is door mijn administratie voor zover als mogelijk inderdaad al voorbereid, maar de eerstvolgende stap is dus dat de Vlaamse Regering een stand van zaken krijgt over de herwerking van het dossier en een doorstartbeslissing neemt.

Ikzelf geloof niet alles wat er in de pers verschijnt; ik hoop u ook niet. Er is geen verband met Ventilus. Dit zijn twee totaal verschillende dossiers die elk over iets volledig anders gaan. Beide projecten zijn natuurlijk wel technisch zeer complex en zijn belangrijk voor de toekomst van Vlaanderen op het vlak van energie, klimaat en economie. Beide projecten hebben ook een heel grote maatschappelijke betekenis. Het is goed dat daarover een grondig debat kan plaatsvinden en dat we de tijd en ruimte nemen om daarover van gedachten te wisselen met de lokale besturen. Draagvlak is belangrijk in zulke dossiers. Het is onze taak om dat samen met de lokale besturen te creëren en uit te leggen waarom we dit doen.

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Minister, ik begrijp uit uw antwoord dat u eigenlijk voor een stuk van nul begint. Daar ben ik zeer tevreden over. U past eventueel de tracés aan, gaat met een nieuw voorstel naar de Vlaamse Regering en zult de inspraakronde opnieuw organiseren. Dat is een heel goede zaak, want daarmee is alleszins al rekening gehouden met de vele bezwaren. Dat hoop ik althans. Dat is een goede zaak, want om zoiets te realiseren, is een draagvlak in de betrokken gemeenten en regio van belang.

Mijn bijkomende vraag is hoe u de verdere timing ziet. Ik heb gealludeerd op de krokusvakantie die voorbij is, u op de krokusvakantie die nog moet komen, dus ik zou toch een concrete timing willen. Wanneer zou u dit ongeveer naar de Vlaamse Regering willen brengen? Daarna volgt dan nog de inspraakronde. Ik denk dat het goed zou zijn om, zodra dit naar de ministerraad gaat, de betrokken gemeenten en bevolking daar dan over te informeren. U zult dat begrijpen, maar als er ergens iets gebeurt, is het altijd moeilijk om een beslissing door te drukken. Het is in dezen belangrijk om de problemen die we hadden met het eerste tracé, niet opnieuw te krijgen. Het is belangrijk om de bevolking en de gemeenten daar zo snel mogelijk over te informeren. Wanneer komt dit dus ter sprake binnen de regering? Wanneer informeert u de betrokken gemeentebesturen en bevolking hierover? Wanneer denkt u een beslissing te kunnen nemen?

De voorzitter: De heer Pieters heeft het woord.

Leo Pieters (Vlaams Belang): Minister, de Leidingstraat is natuurlijk niet niets, maar daar komt nog meer bij kijken: het gaat niet alleen over de Leidingstraat zelf maar ook over economie en mobiliteit, zoals u deels al aangaf. We moeten kijken naar de toekomst. We weten dat het momenteel vrij snel gaat, ook op innovatievlak, ook op het vlak van veranderingen. We zijn bezig met energie en klimaat. We moeten dus kijken hoe we dat in de toekomst gaan doen. Want willen we die Leidingstraat ruimtelijk in orde krijgen, dan zullen we toch eerder sneller dan later moeten ageren. Want ook al wordt er niet binnen de eerste vijf jaar gebouwd, we moeten toch de ruimte hebben om de Leidingstraat alsnog te bouwen. Ik wil dus vragen aan de sp.a om bij de hoorzitting, waarom ik gevraagd heb, hierover een spreker af te vaardigen. Dan kunnen we dat misschien in deze commissie terdege bespreken, want een draagvlak is zeker nodig. Dan kunnen we daar in eensgezindheid – niet alleen bij de bevolking maar ook bij de partijen – over oordelen.

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (cd&v): Ik sluit me graag aan bij deze vraag. We hebben hierover in het verleden inderdaad al regelmatig vragen en discussies gehad. Minister, ik wil toch vooral mijn bezorgdheid uiten over het draagvlak en de mogelijkheden om de Leidingstraat zoals voorzien aan te leggen in Vlaanderen.

Ik denk dat de hoeveelheid en ook de diversiteit van de reacties, waarbij verschillende knelpunten naar boven kwamen, aantoont dat het nodig was om dit grondig te herbekijken. Er moest worden nagegaan hoe we bepaalde elementen konden wegnemen. Zoals u zelf aangeeft, is de eerste cruciale vraag wat de noodzaak is van het project en wat men precies met het project voor ogen heeft. Want je kunt natuurlijk heel Vlaanderen voorbehouden voor van alles en nog wat en met andere woorden op een gegeven moment alles gewoon lamleggen omdat iets wordt voorbehouden om er 'ooit misschien' eens iets mee te doen, waardoor andere plannen gedwarsboomd worden. Ik denk dus dat het heel belangrijk is dat er een goede visie wordt uitgewerkt waarbij met alle elementen die een maatschappij nodig heeft rekening wordt gehouden.

Minister, u geeft heel duidelijk aan dat opnieuw de opdracht gegeven werd om de onderbouwing van dat project te verfijnen en verbeteren. U geeft aan dat u er ondertussen van overtuigd bent dat het project noodzakelijk is. Ik denk dat het, zoals u al zei, heel belangrijk is dat iedereen wel de kans krijgt om opnieuw ingelicht te worden. U wilt de gemeenten opnieuw op de hoogte brengen en ook de burgers, die de vorige keer via de gemeenten op de hoogte gebracht werden. Ik ben zeker benieuwd naar de timing maar stel me ook de vraag welke procedure u verder zult volgen. U geeft aan dat er grote wijzigingen aangebracht zijn aan het project. Is het dan niet aangewezen om opnieuw met een startnota te komen en op basis daarvan opnieuw de adviesronde – want we zitten nog niet in de fase van een openbaar onderzoek – te doorlopen? Want ik denk dat er heel wat mensen zijn die zich op basis van die nieuwe kennis opnieuw moeten kunnen uitspreken. Als je grote wijzigingen aanbrengt, kun je daarmee natuurlijk aan de ene tegemoetkomen maar mogelijk de andere in de problemen brengen. Anderzijds kan het ook mogelijk zijn dat daarmee een groter draagvlak gecreëerd wordt. Ik wil u dus het volgende vragen, minister. Wat is de volgende stap die u wilt zetten? Gaan we door met de procedure en zal men dan ooit wel geïnformeerd worden en met een openbaar onderzoek geconfronteerd worden? Of komen we effectief met een nieuwe startnota en gaan we opnieuw aan de slag met de mensen op het terrein?

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Wat de link met Ventilus betreft, denk ik dat er één gelijkenis is, namelijk dat het een groot infrastructuurproject is. Voor de rest zijn de doelstellingen wel heel uiteenlopend. Bij Ventilus is het de bedoeling om in de toekomst meer windenergie van zee aan land te brengen en het hele elektriciteitsnet in heel West-Vlaanderen te versterken, wat we absoluut nodig zullen hebben in de elektrificatie van onze samenleving. De Leidingstraat, aan de andere kant, zal dienen om fossiele brandstoffen te vervoeren voor de petrochemische industrie. *(Opmerkingen van minister Demir)*

We zullen op termijn inderdaad ook waterstof nodig hebben, maar dat betekent dan wel dat de definitie aanzienlijk veranderd is. Daarover gaat mijn vraag natuurlijk. We kunnen namelijk nu al nadenken over de tracés die mogelijk zouden wijzigen, maar het allerbelangrijkste om over na te denken is de doelstelling. Dat is waarover het gaat. Volgens recente cijfers van het Center for International Environmental Law is de plasticindustrie in Europa vandaag goed voor 9 procent van de gasconsumptie en 8 procent van de olieconsumptie. Maar in Vlaanderen liggen die percentages qua fossiel brandstofverbruik twee tot zelfs drie maal hoger omdat we zoveel petrochemische industrie hebben. Dat is evenwel niet de toekomst waar onze industrie naartoe zal moeten evolueren. Als we dus die transitie willen inzetten, is dat de eerste

vraag. Vooraleer te antwoorden op de vraag waar dat tracé moet lopen, moet er geantwoord worden op de vraag of en hoe die Leidingstraat noodzakelijk is om de omslag te maken naar circulaire en klimaatneutrale industrie. Dat is de eerste vraag. Ik hoop dus echt dat daar een gedegen antwoord op komt. Ja, we zullen in de toekomst nog pijpleidingen nodig hebben, maar ik ben er nog steeds niet zeker van dat we deze pijpleiding nodig hebben. Als het traject opnieuw wordt opgestart, hoop ik dat daar een degelijk antwoord op gegeven wordt. Het feit dat u verwijst naar waterstof, geeft dat misschien al een kans. We zijn heel nieuwsgierig naar die definitie, nog veel meer dan naar wijzigingen van tracés.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Dank u collega's. De noodzaak van dit project ... Het is een project naar de toekomst toe, dus ik deel de mening van de groene fractie totaal niet. Ik denk dat de toekomst, ook voor de chemische cluster, de groene chemicaliën zijn, die ook op een of andere manier vervoerd moeten worden. Dat moet ook met waterstof gebeuren in de toekomst, maar we weten allemaal dat dat niet voor volgend jaar is, of het jaar nadien of ik weet niet wanneer.

Daarmee heb ik ook gevraagd om dat grondig in kaart te brengen. We hebben leidingen waar nu fossiele grondstoffen door vervoerd worden, die we op termijn niet meer kunnen gebruiken. Ik heb gevraagd om de oefening te maken naar wat we nodig zullen hebben op lange termijn, als die leidingen niet meer gebruikt worden. Aan de hand van die oefening werd er gezegd dat die breedte, wat betreft die gleuf, te veel gevraagd was. Dat is de reden waarom gezegd werd dat we dat tracé grondig zullen moeten aanpassen.

Het verschil met Ventilus is dat dit een ondergronds project is. Dat is heel duidelijk. Maar u ziet dat ook hier bezwaar is. Ik kijk naar de collega's van het Vlaams Belang. Jullie zijn natuurlijk tegen alles, ook tegen dit project. Dit is ondergronds, maar ook hier is er protest.

Ik denk dat die omslag, die groene energietransitie, sowieso de bedoeling is. Ook de industrie wil daar volle bak op inzetten. Vandaar ook de herwerking van die doelstellingen, zoals ik eerder heb gezegd. Ik denk dat de collega van Groen niet zo goed heeft geluisterd. Ik zei in het begin van mijn antwoord dat we de doelstellingen aan het aanpassen zijn. U moet wel luisteren, collega's van Groen.

Qua timing hoop ik natuurlijk dat dit zo snel mogelijk kan, maar we zullen dit eerst in de schoot van de Vlaamse Regering moeten bekijken. De nota wordt door de administratie en het planteam op dit moment opgesteld. Dan is het de bedoeling dat we daar zo snel mogelijk duidelijkheid over krijgen.

Draagvlak is cruciaal. We gaan daar zowel rechtstreeks met de bevolking, maar ook met de lokale besturen mee aan de slag moeten gaan. Ik hoop dat dit zo snel mogelijk zal gebeuren. Ik had me gefocust op de krokusvakantie, voor of na. Het zal dus ergens rond die periode zijn.

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Inhoudelijk is het goed dat we bijna vanaf nul beginnen, maar de timing is natuurlijk heel belangrijk. Daar wordt opnieuw niet op ingegaan, net als bij de vorige vragen. Dat is nochtans essentieel als je de bevolking wilt geruststellen, los van de inhoud. In die zin hoop ik, minister, dat het zeker gebeurt bij het komend krokusverlof. Misschien op carnaval, dat valt in het krokusverlof.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jos D'Haese aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de PFAS-vervuiling door Indaver – 3793 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Mieke Schauvliege aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de verbranding en verwerking van fluorhoudend afval door Indaver – 3796 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, in Nederland maakt men zich zorgen over de PFAS-lozingen (poly- en perfluoralkylstoffen) van afvalverwerkingsbedrijf Indaver in de Antwerpse haven. De Nederlandse dienst Waterstaat heeft de Vlaamse overheid al verschillende keren aangeschreven. Er komt PFAS uit ons land via de Schelde terecht in Nederland. Daardoor voldoet in Nederland het water van de Schelde niet aan de Europese Kaderrichtlijn Water omdat de waterkwaliteit achteruitgaat. De vervuiling in de Westerschelde is op dit moment zo ernstig dat professor Jacob de Boer aanraadt om er niet meer in te zwemmen – dat zou ik sowieso niet al te veel doen –, maar ook om geen vis te eten uit de Westerschelde. Volgens onderzoeker Chiel Jonker van de Universiteit Utrecht is Indaver een van de hoofdverantwoordelijken voor de PFAS-vervuiling in de Westerschelde. Indaver – u weet wel, het bedrijf van miljardair Fernand Huts – heeft jarenlang gigantische hoeveelheden PFAS geloosd in de Schelde. Voor een heel aantal PFAS-stoffen deed hij dat zonder vergunning. Ik heb hier eerder al gezegd dat ik dat redelijk straf vind.

Indaver is verantwoordelijk voor de afvalverwerking van bedrijven zoals 3M, maar ook Chemours. Maar in plaats van PFAS volledig te verwijderen hebben ze jarenlang kilo's PFAS geloosd en uitgestoten in lucht, in water en zo verder zonder een vergunning. Pas eind 2021 hebben ze een vergunningsaanvraag ingediend voor 17 PFAS-verbindingen die al jarenlang illegaal naar Nederland stroomden.

De reactie van Indaver in een reportage op de vraag hoe het komt dat het zo lang geduurd heeft om in te grijpen is redelijk hallucinant. Ik weet niet of u het gezien hebt? 'Wie wist dat het schadelijk was?' 'De inzichten zijn veranderd.' 'Ik denk niet dat we dat wisten dat PFAS giftig is.' Een gigantisch afvalverwerkingsbedrijf dat het afval verwerkt van twee van de grootste PFAS-bedrijven in onze omgeving dat geen idee heeft of de stoffen die ze aan het lozen zijn al dan niet giftig zijn? Ik heb daar serieuze vragen bij. Ik vraag me af – voor er bij Indaver nog stoffen verwerkt worden waarvan ze niet weten dat ze giftig zijn – of ze ooit al wel eens over asbest gesproken hebben. Kennen ze dat? Weten ze dat dat niet goed is voor de gezondheid? Wordt dat gecontroleerd? Er zijn nog wel een aantal dingen. Ik vind het allemaal redelijk hallucinant.

Indaver is bovendien onvergunnd perfluorbutaan zuur (PFBA) en andere PFAS blijven lozen tot lang nadat het PFAS-schandaal in Vlaanderen is uitgebroken. Op den duur kun je nog heel moeilijk volhouden dat je niet weet waarover het gaat.

Op 17 november 2021, dan zitten we in volle onderzoekscommissie, meet de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) maar liefst 785 microgram PFBA in een schepmonster. En ook uit de metingen van mei en juni 2022 blijkt dat Indaver nog steeds de milieuwetgeving overtreedt. Ondertussen zouden ze toch op de hoogte moeten zijn dat dit niet de allerbeste zaak is voor de volksgezondheid en het milieu.

Isabelle Larmuseau, een specialist in milieurecht die niet om een pittige uitspraak verlegen zit, noemde de praktijken van Indaver kwalijker dan die van 3M. Toch is

er – voor zover ik kan nagaan, minister – bij Indaver nog geen enkele handhaving gebeurd. Volgens mij is er dan ook dringend actie nodig om de volksgezondheid en het milieu te beschermen. Ik heb daar een aantal vragen over. Het zijn er veel, het spijt mij, maar het zal toch moeten.

Hoe reageert u op de brieven van de Nederlandse overheid over de PFAS-vervuiling door Indaver?

In mei en juni 2022 deed de VMM nieuwe metingen in het afvalwater van Indaver. Opnieuw werden er hoge PFBA-waarden teruggevonden van 25 en 37,7 microgram PFBA per liter. Indaver had op dat moment geen vergunning voor het lozen van PFBA. Welke handhavingsmaatregelen zijn er genomen?

In de commissie van 3 mei 2022 hebben we uitgebreid de kwestie van Indaver besproken. U zei toen dat de vergunningsprocedure voor Indaver nog lopende was. Hoever staat dat ondertussen? Welke normen zijn er uiteindelijk toegekend inzake PFAS-lozingen? Hoe zijn deze normen tot stand gekomen?

In de commissie stelde u dat de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) de nodige stappen zou ondernemen om de bodem- en grondwaterverontreiniging bij Indaver in kaart te brengen en indien nodig te saneren. Welke stappen zijn er reeds ondernomen, met welk resultaat?

In de commissie stelde u dat de omgevingsinspectie en Indaver werken aan een actieplan om de verontreinigingsbronnen van PFAS op de site van Indaver in kaart te brengen. Hoe is het gesteld met dit actieplan en wat zijn de resultaten?

In de commissie stelde u dat Indaver de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) heeft aangesproken om tegen de zomer aan depositiemetingen te doen om de bronnen van luchtdepositie van PFAS op de site van Indaver te identificeren. Wat is het resultaat van deze metingen?

In de commissie stelde u dat Indaver gestart is met een bronnenonderzoek om PFAS-stoffen als GenX te identificeren in de afvalstromen omdat ze geen idee hadden waar het vandaan zou komen. Wat is het resultaat van dit bronnenonderzoek?

U stelde dat VITO in opdracht van de Vlaamse overheid werkt aan een analyse van PFAS in rookgasemissies. Bij Indaver werden hiervoor een reeks testmetingen uitgevoerd. Zijn er reeds resultaten beschikbaar van deze testen? Ook in de buurt van Indaver zouden emissiemetingen en metingen in de omgeving worden uitgevoerd zodat de luchtkwaliteit goed kan worden gemonitord. Wat zijn de resultaten van deze metingen?

Tot slot, om even uit de band te springen heb ik nog een vraag over 3M. De VMM publiceerde metingen van 24 mei en 8 juni 2022 bij 3M op het Geoloket water, waarin sterke overschrijdingen van de lozingsnormen werden vastgesteld. Begin september 2022 werden deze metingen opnieuw verwijderd. Kunt u hier toelichting bij geven?

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister, ook ik heb een vraag over Indaver. Het Nederlandse reportageprogramma Zembla bracht op 8 september een reportage uit waarbij werd vastgesteld dat Indaver in Antwerpen heel wat PFAS-lozingen doet. Een afvalverwerker zou de oplossing voor afval moeten zijn, maar uit allereerste metingen blijkt dat er bij de afvalverwerker ook een probleem rijst. Daar komt bovenop dat heel wat PFAS-houdend afval wordt verbrand, maar men niet kan meten hoeveel PFAS er nog in de rookgassen terecht komen en zo worden verspreid over de omgeving.

Al sinds maart 2021, dat is drie maanden voor de Onderzoekscommissie PFAS-PFOS (perfluorooctaansulfonaat) in het leven werd geroepen, stel ik vragen over Indaver en de verwerking van PFAS-afval. Ook toen werd de vraag al gesteld hoeveel PFAS Indaver mogelijk de lucht inblaast. Op die vraag kwam als antwoord dat de uitstoot naar de lucht niet kon worden gemeten. Daarnaast bleek uit dat antwoord dat Indaver dat jaar 15.000 ton fluorhoudend afval uit Nederland had verwerkt in een draaitrommeloven. De meest vervuilende fracties kwamen uit de fabriek van Chemours in Nederland. Dat is eigenlijk zo'n beetje de 3M van Nederland.

Bij recente vragen om te weten hoeveel buitenlands fluorhoudend afval nog door Indaver wordt verwerkt en welke concentraties fluor en PFAS daarin worden gevonden, werd plots geschermd met punt 7 van artikel II.36 van het Bestuursdecreet over bedrijfseconomische gegevens die niet kunnen worden vrijgegeven. Mijn vraag was heel concreet: hoeveel fluorhoudend afval uit het buitenland komt er bij Indaver terecht? In 2021 kon die vraag worden beantwoord, in 2022 niet. Er wordt verwezen naar een economisch belang. Wij kunnen ons eigenlijk niet voorstellen dat het economisch belang wordt geschaad door ons te informeren over hoeveel PFAS-houdend afval uit het buitenland wordt verwerkt door Indaver. In 2021 was dat alleszins geen probleem.

Uit de Zemblareportage blijkt dat experts met grote ogen kijken naar de manier waarop Vlaanderen omgaat met het vergunnen van PFAS-lozingen. Ondertussen voelt Nederland zich verplicht om bezwaar in te dienen tegen Vlaamse vergunningen omdat de Nederlanders veel te veel PFAS in hun waterlopen terugvinden waarvan wordt gedacht dat ze uit Vlaanderen komen. Zo bestaat er een advies van Rijkswaterstaat dat aan Vlaanderen is bezorgd. Zij stellen dat lozingen leiden tot een verboden achteruitgang van de kwaliteit van de Westerschelde, en dus dat het onacceptabel is wat Indaver zou worden toegelaten om te blijven lozen.

Tegelijkertijd heeft de milieuorganisatie Climaxi een schorsing gevraagd van de PFAS-lozingsnormen voor Indaver, want het PFAS-bad is vol. Elke extra lozing maakt de waterkwaliteit slechter. Dat maakt het onmogelijk om tegen 22 december 2027 een goede waterkwaliteit in de Westerschelde te hebben, zoals de kaderrichtlijn Water vraagt, aldus Climaxi.

Minister, hoe reageert u op die uitzending van Zembla?

Hoeveel fluorhoudend afval komt er vanuit het buitenland bij Indaver, en bij uitbreiding bij Vlaamse afvalverwerkers terecht? Hoeveel fluorhoudend afval wordt verbrand? Over welke massa fluor en PFAS gaat het in dezen? Waarom wordt die informatie achtergehouden?

In antwoord op vraag 696 in mei 2022 werden er extra emissiemetingen aangekondigd. Wat is het resultaat daarvan? In hoeverre werd de omgeving belast met PFAS-uitstoot, zeker wat de bewoonde kernen betreft? Is er PFAS-depositie ter hoogte van bijvoorbeeld Stabroek of Kapellen? Een bepaling van waar de hoogste immissieconcentraties en bepalingen in depositie en fijn stof zouden worden verwacht, zou deze zomer door VITO zijn afgerond. Wat zijn de resultaten daarvan?

Indaver was ook verplicht om een actieplan op te stellen, antwoordde u. Welke concrete metingen/overtredingen gaven aanleiding om dit actieplan op te stellen, en welk concreet resultaat moet het actieplan opleveren?

Tegen 1 september moest Indaver een actieplan voorleggen dat zou kunnen aantonen dat de gedetecteerde PFAS-uitstoot aanvaardbaar is voor de omgeving. Werd dat actieplan ondertussen ingediend en beoordeeld? Hoe definieert u 'aanvaardbaar'? Aangezien het gaat over een persistente en toxische stofgroep, is uitstoot van PFAS aanvaardbaar of niet? Waarom legt Vlaanderen geen lozingsstop op in dezen?

Het grondwater moest door Indaver ten laatste tegen 15 september op PFAS zijn onderzocht. Wat zijn de resultaten daarvan?

Ten slotte, hoe reageert Vlaanderen op het advies van Rijkswaterstaat? Welke acties zullen er op basis daarvan worden genomen? Vreest u geen juridische procedures van Nederland?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Collega's, voorafgaand wil ik het volgende meegeven. Het is niet onze bedoeling om de haven te sluiten. Ik denk dat jullie dat wel weten. Misschien is dat wel jullie bedoeling. Wat we wel doen, is een gewijzigd beleid voeren en inbreken op een aantal vergunningen. We hebben dat gedaan bij een tiental vergunningen. We verplichten de bedrijven ook om een lozingsnorm aan te brengen. Als ik echter de vraagstelling van sommige collega's hier hoor, dan denk ik dat het de bedoeling is dat die bedrijven gewoon dichtgaan en dat we met deze energiecrisis binnenkort duizenden mensen meer werkloos maken. Goed, ik onthoud dat. Ik probeer altijd een gezond evenwicht te vinden, ook in dit dossier van Indaver.

Ik heb ook contact gehad met de Nederlandse minister. Zij verwezen ook naar het advies van Rijkswaterstaat. Dat advies was, zoals de interne adviezen, dat de aangevraagde lozing onverenigbaar was met de beoogde waterkwaliteit in de Westerschelde, en ook om de aangevraagde lozing niet zonder meer te vergunnen. Dat is dan ook de reden dat de individuele PFAS-stoffen elk vergund zijn tot maximaal 0,1 microgram per liter, zijnde de huidige rapportagegrens. Er werd dus de laagst mogelijke concentratie opgelegd. Aangezien er een aanscherping is gebeurd van de totale vracht van PFAS, is er in het kader van de naleving van de Europese kaderrichtlijn Water op deze manier alvast geen achteruitgang van de toestand vastgesteld, integendeel. Het bedrijf wordt daarmee ook gedwongen om technieken in te zetten die verder gaan dan de best beschikbare. Dat is ook de reden dat in deze vergunning ook de verplichting is opgenomen om verder onderzoek te doen om na deze periode de vergunde vrachten voor PFAS nog verder te reduceren.

Ter info, ik heb ook gezegd aan de Nederlandse minister dat het allemaal goed en wel is, maar dat ze dan ook maar moeten stoppen met hun stoffen naar Indaver te brengen. Van twee dingen één. Ik krijg het wel een beetje op mijn heupen van de brieven die ik daarover krijg. Dat ze hun probleem maar zelf oplossen in Nederland. En toen was het stil.

Dan de volgende vraag. De afdeling Handhaving had, naar aanleiding van analysesresultaten van een afvalwaterstaal dat de toezichthouder in augustus 2021 had genomen, de exploitant aangemaand om de aanvoer van PFBA-houdende (perfluorbutaanzuur) afvalstoffen stop te zetten. Ten gevolge van die aanmaning ondernam Indaver de nodige saneringsmaatregelen, die van nabij door de afdeling Handhaving werden opgevolgd. In mei en juni 2022 waren deze maatregelen ook grotendeels geïmplementeerd. Intussen voldoet Indaver op basis van de analyseresultaten aan de aangescherpte lozingsnormen.

Collega D'Haese, we waren er zelf niet van op de hoogte dat de VMM blijkbaar iets had geplaatst en dat daarna opnieuw van de website had gehaald. Naar aanleiding van uw vraag hebben we dat dus nagevraagd. Zij zeggen dat ze zelf een jammerlijke fout hebben gemaakt. Er is toen blijkbaar gemeten op het influent van de regenwaterrecuperatie, in plaats van op het effluent. Die resultaten gaven natuurlijk geen correct beeld van het effluent. Dat betekende dan ook geen overschrijding van de lozingsnormen. Helaas hebben ze zelf die jammerlijke fout gemaakt, hebben ze dat toen ook gezien en dat eraf gehaald.

Dan waren er de vragen rond de vergunningen. Ik heb op 18 juni 2022 de vergunning verleend aan Indaver waarbij negentien individuele PFAS werden vergund

voor 0,1 microgram per liter gedurende een beperkte periode van een jaar. Dat is strenger dan wat oorspronkelijk door Indaver werd aangevraagd. Dit is de rapportagegrens, en dus ook de laagst mogelijke norm die in een vergunning kan worden opgelegd. Zoals u weet, was Indaver daar ook niet zo tevreden over. Ze zijn dan ook naar de rechtbank gegaan, maar de rechtbank heeft ons toch gelijk gegeven.

Voor PFOS en derivaten is er een indelingscriterium in titel II van het Vlaams reglement betreffende de milieuvergunning (VLAREM) vastgelegd. Deze werd in deze bijlage ook vastgelegd op de rapportagegrens. De rapportagegrens bedroeg op het ogenblik van de adviezen 0,1 microgram per liter. De lozing van PFAS moet bijgevolg steeds worden vermeden of tot een absoluut minimum beperkt. De streefwaarde is hierbij het indelingscriterium van 0,1 microgram per liter. Als bijzondere lozingsnorm werd bijgevolg voor PFOS 0,1 microgram per liter opgelegd tot twaalf maanden na de vergunningsverlening. Voor de overige PFAS is tevens de bijzondere norm 0,1 microgram per liter opgelegd tot twaalf maanden na de vergunningsverlening. Beneden deze concentratie van 0,1 microgram per liter is er geen meetzekerheid en juridisch gezien ook geen vergunningsplicht. Er werd dan ook de laagst mogelijke concentratie opgelegd. Verder werd in de vergunning ook nogmaals verduidelijkt dat andere niet vergunde gevaarlijke stoffen niet aanwezig mogen zijn in concentraties boven de rapportagegrens.

In het kader van de nazorg van de gesaneerde stortplaats heeft Indaver een bodemsaneringsdeskundige de opdracht gegeven om het grondwater ook op PFAS te controleren. Op meerdere plaatsen op de site Hooge Maey werden verhoogde concentraties vastgesteld. De juiste oorzaak van de verhoogde concentraties in het grondwater is nog niet duidelijk en wordt nu verder onderzocht. Gelet op de vastgestelde verhoogde concentraties aan PFAS in het grondwater maant de OVAM Indaver aan om voor deze verontreiniging met PFAS al een bodemonderzoek uit te voeren. De OVAM voert op regelmatige tijdstippen ook monitoringsgesprekken met Indaver om uiterlijk tegen eind dit jaar een afgewerkt bodemonderzoek te hebben.

Ook de afdeling Handhaving heeft in 2022 op eigen initiatief 45 stalen genomen van het grondwater op en nabij de site van Indaver. In een aantal stalen werden hoge waarden voor PFAS vastgesteld. Deze waarden werden gedeeld met de betrokken administraties. De afdeling Handhaving zal in afstemming met de betrokken administraties dan ook verdere stappen ondernemen.

Omtrent de lozing van afvalwater zijn ondertussen de nodige stappen gezet opdat het afvalwater geen PFAS meer zou bevatten in concentraties die hoger liggen dan de detectielimiet. Het actieplan dat de afdeling Handhaving van Indaver heeft ontvangen met betrekking tot PFAS in het grondwater, is in uitvoering. In dat actieplan spelen we kort op de bal. Indaver moet elke week aan Handhaving rapporteren welke stromen met PFAS het accepteert op zijn site. Ze moeten ook een volledige modellering van de grondwaterstromen maken. Daarvoor is de aanbesteding al gedaan. Samen met de OVAM wordt de PFAS-belasting op de bodem in kaart gebracht. Een constante analyse van peilputten is ook opgenomen in dit plan.

De omgevingsmetingen zijn, zoals gepland, uitgevoerd door VITO. Een rapportering ter zake wordt door Indaver tegen uiterlijk begin oktober 2022 opgeleverd.

Indaver heeft voor het bronnenonderzoek stalen laten nemen van diverse afvalstoffen. Deze stalen werden ter analyse naar diverse laboratoria gestuurd. Het is nog even wachten op de resultaten.

In december 2021 en februari, maart en mei 2022 werden ook metingen op de afgassen uitgevoerd. In juli 2022 is daarover ook een rapport opgesteld door VITO met een bespreking van de resultaten. VITO heeft aan de hand van deze meetresultaten ook een luchtmodellering uitgevoerd, waaruit blijkt dat de toetsingswaarden

voor PFAS in de lucht niet worden overschreden. De resultaten van de omgevingsmetingen die in oktober worden verwacht, kunnen deze stelling verder valideren. Er zal op basis van de emissie- en depositiemetingen ook moeten worden nagegaan of de uitstoot niet zorgt voor onaanvaardbare aanrijking van PFAS in de omgeving van bodem en grondwater. Verder blijkt ook uit de metingen dat de PFAS-concentraties in de afgassen hoger liggen na de natte gaswassing dan ervoor. Dat lijkt erop te wijzen dat er PFAS aanwezig zijn in de grondstoffen die worden gebruikt in de gaswassing. Het gebruik van grondwater werd reeds in februari van dit jaar gestopt. Ook andere grondstoffen zijn een mogelijke bron. Ook contaminatie tijdens de staalname is niet uit te sluiten. Er wordt verder onderzoek gevoerd naar de oorsprong van deze PFAS in de gaswassingsstap.

Ik heb al geantwoord op de vraag waarom resultaten die op de site werden gezet, er dan opnieuw zijn afgehaald.

Hoe reageer ik op de uitzending van Zembla? Zoals ik eerder zei, PFAS in het milieu moeten worden geminimaliseerd en uitgefaseerd om het ontstaan van PFAS-verontreiniging te kunnen stoppen. Indaver is echter geen producent van PFAS, maar wel een verwerker van PFAS-houdend afval dat door anderen, zoals het Nederlandse Chemours, zoals daarstraks gezegd, werd geproduceerd. Indaver vervult wel een essentiële rol in het verwijderen van PFAS en andere zorgwekkende stoffen uit de materialenkringloop. Op 14 september heeft Karl Vrancken ook de berichtgeving van Zembla gecorrigeerd. Anders dan de reportage stelt, handhaaft de omgevingsinspectie wel degelijk de recente verstrenging van de lozingsnormen. Dat was incorrect meegegeven door Zembla. Sinds 18 juni 2022 heeft de afdeling Handhaving ook tweewekelijkse analyseresultaten beoordeeld. Het was wel belangrijk om dat ook mee te geven, denk ik.

De afdeling Handhaving heeft Indaver vorig jaar ook aangemaand om wekelijks de aangevoerde PFAS-houdende afvalstoffen op de site in Antwerpen te rapporteren. De OVAM publiceert op haar website een overzicht met alle goedgekeurde kennisgevingen voor de in- of uitvoer van afvalstoffen. Er is dus geen sprake van het angstvallig achterhouden van informatie of wat dan ook. De totale hoeveelheid fluorhoudend afval verwerkt in de draaitrommeloven was in totaal 16.758 ton sinds medio november 2021. Hiervan kwam ongeveer de helft uit België, dus niet alleen Vlaanderen, en de andere helft uit het buitenland.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, ik begrijp uw uithaal van het begin niet helemaal. Ik heb acht precieze vragen gesteld over de opvolging van zaken die u in de vorige commissie hebt gezegd. Ik heb nergens gezegd dat er bedrijven of havens gesloten moeten worden, wel integendeel. Ik vraag alleen dat een afvalverwerker correct werkt, en u blijkbaar ook. En blijkbaar is dat zelfs mogelijk. Ik begrijp dus niet goed waarom u hier het conflict zoekt. Dat lijkt me in elk geval niet nodig.

In mei en juni werden de maatregelen bij Indaver geïmplementeerd, zei u. In mei en juni zijn er wel nog hoge lozingen gemeten, maar ik begrijp dat het water in orde is, dus ik ben bijzonder blij dat die onder de detectielimiet geraakt zijn. Maar voor de rest hoor ik toch dat er nog redelijk veel onderzoek nodig is naar de verontreiniging die al gebeurd is.

Het is niet onbelangrijk om te weten dat er niet zo ver heel wat mensen wonen. Stabroek en zo liggen niet zo ver van Indaver. Als het grondwater vervuild is, als we niet zeker zijn dat er in die stoffen, waar de rookgassen vandaan komen, geen PFAS zit, dan blijf ik daar toch redelijk ongerust over, en hoop ik dat we daar snel duidelijkheid over kunnen krijgen.

Ik blijf het toch bijzonder vinden, minister, en dat is nu retrospectief, dat dat bedrijf zolang onvergund heeft kunnen lozen, en dat u ... Bij 3M treedt u zeer fors op. Dat wordt zelfs gesloten. Ik sluit geen bedrijven, u doet het. En bij Indaver passeert dat zomaar. Ze hebben nu wel een aanpassing gedaan. Ze hebben hun waterzuivering aangepast. *(Opmerkingen van minister Zuhal Demir)*

Ja, dat is heel goed. Ik heb u daar daarnet al bloemetjes voor toegeworpen. Twee keer is te veel van het goede, vind ik zelf. Ik vraag me af waarom daar voor de rest geen handhaving op gebeurt. Waar zijn de pv's? Waar zijn de boetes die ze hebben gekregen omdat ze het water van de Schelde jarenlang illegaal hebben vervuild?

Heel kort nog over die meting van 3M. Dat is een speciale fout, maar je hebt uiteraard niets aan die meting. Ik blijf het toch bizar vinden, minister, dat die meting twee maanden online heeft gestaan, zonder dat iemand ingrijpt. Ik zou denken dat als er bij 3M hoge waarden worden gemeten, er onmiddellijk een luide alarmbel afgaat op alle mogelijke instanties. Dan moet men daar snel iets mee doen. Maar blijkbaar heeft dat twee maanden online gestaan, heeft dat in databanken gezeten, en dan heeft men doorgekregen dat dat verkeerd was. Dat kan, geen probleem. Maar hoe komt het dat dat twee maanden blijft liggen? Dat vind ik toch wel heel bizar. Ik dacht dat daar iets korter op gezeten zou worden.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister, ik onthoud uit uw antwoord dat we begin of half oktober zullen weten hoe het echt zit met de uitstoot van PFAS uit de schouw van Indaver. Ik denk dat dat een heel belangrijk onderzoek zal zijn, een belangrijk gegeven, ook in het licht van de contaminatie van de omgeving.

Wat me in heel deze case al van in het begin intrigeert, en u hebt er daarnet op gealludeerd, is dat heel veel van het te verbranden afval uit Nederland komt. De cijfers in 2021 waren 15.000 ton Nederlands afval. Dat was vier vijfde van wat er in Indaver aan PFAS verwerkt werd. Ik vraag die cijfers in 2022 op, en ik krijg die niet. U somt die nu op, en u zegt 16.000 ton, dus dat is al meer dan vorig jaar. En nu is de verhouding de helft Nederland en de helft België. *(Opmerkingen van minister Zuhal Demir)*

Ja pardon, nog meer: de helft buitenland en de helft België. Ik zou wel eens willen weten wat het aandeel van Nederland daarin is, en waarom we die cijfers niet kunnen krijgen. Waarom hecht ik daar zoveel belang aan? Dat is natuurlijk zeer belangrijk – en we hebben dat in de onderzoekscommissie ook gehoord – als we willen gaan naar een massabalans. Om te weten wat er buiten wegvliegt, moeten we ook weten wat er binnenkomt.

Mij interesseert heel hard wat er nu wel van Nederland komt, waarom wij de gegevens nu plots niet kunnen krijgen, en hoe het komt dat de hoeveelheid te verbranden PFAS uit Nederland plotsklaps daalt. Of de hoeveelheid uit het buitenland, maar ik veronderstel uit Nederland. In de vorige gegevens was bijna alle aanstroom van PFAS uit Nederland afkomstig. Dus dat zal hier niet zo veel verschillen. Hoe komt het dat de PFAS-verbranding uit Vlaanderen stijgt? Is dat allemaal ten gevolge van de saneringsprojecten die zijn opgelegd, of wat is daar de reden van? En natuurlijk: wat vliegt daarvan nog in de lucht? Maar dat zullen we dus in oktober weten.

Dus, minister: ik wil graag nog meer details horen over die aanvoer en over waarom we die gegevens niet kunnen krijgen. *(Opmerkingen van minister Zuhal Demir)*

Er is mij geantwoord, minister, dat ik de gegevens niet kan krijgen door de economische gegevens en privacyredenen.

Minister Zuhal Demir: Ik zal u die bezorgen, dan kunt u die openklikken.

Mieke Schauvliege (Groen): Ik zal die grondig bestuderen, en dan zien welke verklaring we daar kunnen aan geven.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Misschien moet ik eerst even op het verschil tussen 3M en Indaver ingaan, want ik denk dat de heer D'Haese een insinuatie wil maken waarvan ik niet houd. Ik denk dat ik voor iedereen even streng ben. Wat 3M betreft: zij hebben ons nooit de werkelijke emissies willen geven, en dan denk ik dat het logisch is dat je bepaalde processen stillegt tot je een zicht hebt op wat die emissies zijn.

Indaver heeft zich wel continu aangepast aan de regelgeving die we hebben opgelegd. Er is ook handhaving, dus ik vind dit niet correct. U moet heel correct blijven, collega D'Haese. Er is handhaving, zelfs wekelijks, maandelijks, en pv's worden natuurlijk opgemaakt waar dat nodig is. Maar als Indaver zich aanpast aan de regelgeving, en als er geen reden is om een pv op te stellen, dan denk ik niet dat het de bedoeling is om een pv op te maken. Dat was het verschil met 3M.

We hebben emissies bijgesteld, niet alleen bij Indaver, maar bij heel wat bedrijven. Indaver is inderdaad in beroep gegaan, andere niet. Ik denk dat heel veel bedrijven zich in orde willen stellen met de nieuwe normeringen, met de nieuwe inzichten die we continu verwerven. Dat is ook een proces. Daar waar het nodig is, zullen we die processen ook uitvoeren.

Wekelijks krijgt onze dienst Handhaving de resultaten van Indaver. Dat wil ik ook meegeven. Ik denk dat we dat wel correct opvolgen. Wat de tonnages betreft: ik weet niet waar u me van wilt verdenken, mevrouw Schauvliege, zoals uw andere collega, maar blijkbaar is dat wel online te vinden. We zullen u de link overmaken.

Waarom het twee maanden moet duren voor de VMM een fout verwijdert? Ja, dat is een fout. Ik zal ze vandaag een vlamme mail sturen. Ik zal ze zeggen dat collega D'Haese vindt dat dat niet kan. Ze hadden dat zelf blijkbaar niet door. Het was omdat er kritische vragen kwamen van burgers dat ze zijn beginnen na te denken over wat er daar gebeurde.

Jos D'Haese (PVDA): Dat is toch een probleem.

Minister Zuhail Demir: Ja, inderdaad. Ik vind dat ook niet mooi. Dat is problematisch. Vandaar dat ik ook een mail zal sturen dat dat niet voor herhaling vatbaar is. Als de overheid iets op een website zet, dan vind ik dat ze dat eerst tien keer moeten dubbelchecken. Maar je komt van alles tegen, tegenwoordig. Ik zal hen daarop attenderen.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, opnieuw: ik ben blij dat de normeringen naar beneden zijn bijgesteld. Ik ben blij dat ze gerespecteerd worden. Maar ik snap niet wat u bedoelt als u zegt dat Indaver zich continu aan de regelgeving heeft aangepast. Ze hebben jarenlang onvergund geloofd. Dat er geen enkele reden zou zijn om een pv op te stellen is toch bizar. Een burger die wildplast op de Gentse Feesten krijgt 120 euro boete, maar als je de Schelde historisch vervuult met PFAS, dan zitten we eens samen om te bekijken hoe dat beter kan. Ik vind dat toch een bizarre manier van aanpakken.

Rond 3M mag u van mij gerust een mail sturen. Het probleem is niet zozeer dat er verkeerde data online stonden. Dat is ook niet alles. Maar hoe komt het dat er van 3M twee maanden lang data circuleren die boven de vergunde uitstoot liggen, en dat er niet wordt ingegrepen? Dat is mijn grootste probleem. Niet dat die data daar twee maanden verkeerd staan, maar dat ze daar twee maanden staan, en dat blijkbaar niemand doorheeft dat 3M de normen overschreed. Het was deze keer

gelukkig niet waar, maar als het wel waar was, was 3M weer illegaal aan het lozen. Dat is wat ik toch wel bijzonder vind, na dat hele debacle.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister, ik denk dat de hele PFOS/PFAS-commotie en -commissie ons geleerd heeft dat we heel voorzichtig moeten handelen, dat we de problematiek heel nauwgezet moeten opvolgen, want het PFAS-bad is vol. Ik denk dat het belangrijk is – zeker ook naar Indaver toe – dat we dat heel nauwgezet opvolgen, dat we dat blijven monitoren, want het gaat hier tenslotte om gevaarlijke, onafbreekbare stoffen. Zodra ze in de omgeving zijn geloosd, zijn ze er niet meer uit te halen. We zullen het dus op de agenda blijven zetten, om ervoor te zorgen dat daar de nodige aandacht aan besteed blijft worden.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Stijn De Roo aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de toekomst van het laboratorium van de Vlaamse Milieumaatschappij in Gent – 3895 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Jos D'Haese aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de beslissing van de minister over het al dan niet inkantelen van het laboratorium van de Vlaamse Milieumaatschappij bij de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek – 26 (2022-2023)

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (cd&v): Minister, we hebben het hier in deze commissie al een aantal keer gehad over het VMM-laboratorium (Vlaamse Milieumaatschappij) in Gent, dat verschillende milieuanalyses uitvoert: het monitort fijn stof, peilt het oppervlaktewater, speurt naar nitraat en fosfaat in het water en kan ook poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) detecteren.

In februari vernamen we dat het labo mogelijk zou moeten sluiten. Er lagen toen verschillende pistes op tafel voor de toekomst van het laboratorium, trouwens het enige onafhankelijke laboratorium van Vlaanderen: opdoeken, uitbreiden of een fusie met het laboratorium van de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO), het Vlaamse onderzoekscentrum dat gelijkaardige analyses uitvoert.

Op 4 april 2022 bracht de commissie Leefmilieu een bezoek aan het labo van de VMM. We hebben de labo's gezien, we zijn met een aantal mensen in dialoog kunnen gaan, zowel van het labo zelf als van de VMM. De werknemers van het labo van de VMM stelden dat een mogelijke integratie in het labo van VITO duurder zou zijn dan de huidige situatie en ook dat ze specifieke taken uitvoeren die niet door anderen kunnen worden uitgevoerd.

In de commissie Leefmilieu van 19 april kwam de mogelijke sluiting van het labo aan bod. U was toen eerder geneigd om het labo toch te behouden en te versterken als het behouden zou blijven. U zou daarover in de weken daarop uitsluitsel geven. Ondertussen zijn we meerdere maanden verder, dus vandaar een aantal vragen.

Wat is uw besluit met betrekking tot de toekomst van het VMM-laboratorium? Zal het VMM-labo onder de VMM-vleugels mogen verder bestaan? Zo ja, onder welke voorwaarden?

De werking van het labo staat onder druk door de dalende budgetten de laatste jaren. Zult u bijkomende middelen voorzien om de werking van het labo te versterken, zoals u stelde in uw antwoord in de commissievergadering van 19 april? Hoe ziet u die versterking? Hoeveel extra middelen zullen worden voorzien voor het VMM-laboratorium? Op welke termijn worden die middelen ter beschikking gesteld?

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Ik heb bijna exact dezelfde vraag, minister. Begin dit jaar hebben we heel wat debatten gehad over de toekomst van het VMM-labo. In april zei u dat u nog enkele weken tijd nodig had om de knoop door te hakken, maar dat u er voorstander van was om het VMM-labo te behouden.

Dus, voilà, is de beslissing genomen? (*Opmerkingen van minister Zuhal Demir*)

Ja? Keigoed. U mag hier vandaag alleen maar positief nieuws aankondigen!

Twee, volgens de mensen van het VMM is er nu wel een extra investering nodig in materiaal en mensen. Komt u daaraan tegemoet?

De voorzitter: Minister Demir, we zijn in blijde verwachting.

U hebt het woord.

Minister Zuhal Demir: Ik had jullie beloofd dat we een keuze zouden maken inzake de vraag om het labo open te houden of al dan niet in VITO te laten integreren. Na veel nadenken, maar ook door het feit dat we heel wat onbekende stoffen tegenkomen, zie ik een grote nood voor een eigen kennislabo, een goedwerkend labo dat vanuit de overheid, samen met de onderzoekers, wordt beheerd, of het nu gaat om water of andere zeer zorgwerkende stoffen, hormoonverstoorders of pesticide- en medicijnresten.

Daarom hebben we beslist om het eigen labo open te houden en ook uit te bouwen. Als ik het goed begrijp, zullen we ook naar personeel en takenpakket en materieel toe moeten investeren. Er zijn meerkosten van ongeveer 1,8 miljoen euro per jaar. Dat probeer ik binnen de budgetten die ik heb, ook de extra budgetten, samen met de mensen van het labo en de VMM de komende weken vorm te geven.

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (cd&v): Dank u voor uw antwoord, minister. Het is goed dat er een knoop is doorgehakt en dat de beslissing is genomen. Het is inderdaad goed dat we vanuit de overheid over een labo kunnen beschikken en zo bepaalde analyses kunnen laten uitvoeren. Tijdens ons bezoek zijn we daar met de commissie ook van overtuigd geraakt. Ik ben dus blij dat u terugkomt op dat eerdere voornemen om het labo te sluiten of te integreren in VITO.

U hebt een bedrag genoemd van 1,8 miljoen euro. Als ik mij niet vergis, zitten daar twee componenten in. De eerste component betreft personeel, om de situatie van voor de besparingsronde te herstellen. Het gaat om tien voltijdsequivalenten, als ik het me goed herinner. Daarnaast gaat het om ongeveer 1 miljoen euro voor extra analyses, procesoptimalisatie en beleidsvoorbereidend werk. Is het nu al duidelijk of die twee componenten toegezegd zullen worden en of we het labo dus volledig zullen kunnen versterken, of ligt dat budget nog niet helemaal vast?

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Ik ga het kort houden.

Ik denk dat het een zeer goede beslissing is om een publiek labo in stand te houden en uit te bouwen.

Ik sluit me wel aan bij de vragen over hoe het precies zit met de financiering.

Ik ben blij dat we uiteindelijk hiertoe kunnen komen, onder druk van de mensen van de VMM.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister, ik wil even aansluiten om u te feliciteren met deze beslissing. Het is een goede beslissing.

Ook ik ben benieuwd naar het antwoord op de vragen van collega De Roo. Er zijn inderdaad werkingsmiddelen én extra personeel nodig om het labo op een gezonde manier verder te kunnen uitbouwen.

Gwenny De Vroe (Open Vld): Ik ben uiteraard ook heel tevreden namens mijn fractie met de genomen beslissing. Het is goed om een goed functionerend en efficiënt eigen labo te hebben.

Ik had wel nog een bijkomende vraag over iets wat tijdens ons plaatsbezoek werd aangegeven. Er zouden in bepaalde samenwerkingsverbanden toch ook wel efficiëntiewinsten kunnen zitten, alsook een besparingsoefening, bijvoorbeeld het delen van dure meettoestellen. Het labo heeft dus ook wel zelf onderzocht hoe ze hun eigen labo en samenwerkingen met andere het beste zouden uitvoeren in de toekomst. Ik hoop dat die oefening ook wordt meegenomen en ook uitgerold wordt op het terrein. Het is belangrijk om een goed labo te hebben, maar alles moet zo efficiënt mogelijk gebeuren. Samenwerkingen zijn altijd een goede zaak. Ik wilde vragen welke lessen daaruit getrokken worden.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Er is een studie gemaakt. Ik heb in vorige zittingen laten weten dat ik er zelf nog niet uit was. Die studie is gebeurd, er werden verschillende opties bekeken. Bij VITO was de vraag groot om alles naar zich toe te trekken, maar VITO doet dat natuurlijk niet gratis. Als minister van Omgeving vind ik het zelf essentieel – en dat was doorslaggevend in de beslissing – dat de overheid een eigen labo heeft. Ook in het onderzoek naar PFAS zal het labo een belangrijke rol spelen.

Collega De Roo, de bedragen die u noemt voor het extra personeel en de versterking van het takenpakket, kloppen. Ik ben nu binnen de budgetverdeling aan het bekijken hoe ik die middelen zal inzetten, maar het bedrag klopt ongeveer. Het engagement is duidelijk en de middelen zullen geen probleem vormen. Dat komt zeker in orde.

Het is goed geweest dat de commissie ter plekke is geweest. De wetgevende en de uitvoerende macht hebben in dit dossier mooi samengewerkt om tot een goed geheel te komen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.